Lastig gedrag in de klas! Wat nu?

We starten vanuit de visie van "circulair causaal" kijken: de klas is een groep met verschillende actoren die in interactie staan met elkaar en allen een aandeel hebben in de klassfeer, de zaken die goed lopen en de zaken die mis lopen. Uitgangspunt is dat de leraar centraal staat maar ingebed in een team. Het team en de leraar scheppen basisveiligheid in en buiten de klas, beperken risicofactoren en reageren adequaat op conflicten. De leerlingen kunnen competenties ontwikkelen die ze nog niet hebben. De schoolvisie geeft taal aan deze uitgangspunten. De vragen die we ons stellen bij probleemgedrag zijn de volgende:

- *Waarom gedraagt deze **leerling** zich op DIT moment, op DEZE plaats bij mij én bij deze leerlingengroep op DEZE manier? Wat heeft het kind nodig om competenties te verwerven met het oog op positief gedrag. (kindfactoren)*
- *Hoe kunnen we samen met de **groep** de klassfeer en/of groepscohesie veranderen met het oog op een positief effect op de betrokken leerling en op de leerkracht? (groepsdynamiek)*
- *Wat heb ik nodig als **leerkracht** om te zorgen dat mijn leerlingen vooral bezig zijn met leren zodat ik (zoveel mogelijk van het bestaand) probleemgedrag kan voorkomen? Wat heb ik nodig om de meest passende pedagogische maatregelen te vinden en toe te passen? (leerkrachtenstijl)*

Het spreekt voor zich dat als één van de actoren wordt aangeduid als oorzakelijk van een probleem, de andere actoren steeds mee bekeken worden en betrokken worden bij veranderingsprocessen.

1. Waarom gedraagt deze **leerling** zich op DIT moment, op DEZE plaats bij mij én bij deze leerlingen op DEZE manier?
    a. analyse probleemgedrag (is gebeurd naar aanleiding van de gedragskaart-> ABC-schema ook gebruiken)
        i. wat is het?(rituelen, opmerkingen, praten, roepen, pesten, agressie?)
            1. dwars, dwingend, onrustig, brutaal
            2. agressief, dominant, niet eerlijk, regels schenden
            3. ADHD-signalen
            4. Wisselende buien, onvoorspelbaar, explosief, angstig, snel beledigd
            5. Weinig motivatie, slechte werkhouding, zwak presterend
            6. Moeilijk contact, niet communicatief, eenzijdig gericht
            7. Stil gesloten, weinig aansluiting, angstig, passief, somber
            8. Onzeker, weinig zelfvertrouwen, faalangstig, dwangmatig
        ii. hot spots (waar komt het vooral voor en waar niet, wanneer)
        iii. aanleiding duidelijk? Triggers?
        iv. wat is de functie ervan?
        v. Wat is de rol van elke actor (groep, leraar…): wie is in de buurt,
        vi. Oorzaak bij kind (heeft bepaalde vaardigheden nog niet verworven) én/of zijn er (onzichtbare) gedragsversterkers?
    b. Observaties bespreken met leerling
    c. Iedereen doet het zo goed als hij/zij kan. Vaststellen welke vaardigheden bij welke actor nog niet zijn wat ze behoren te zijn. Zelfde strategie als ander probleem :

wiskundeprobleem= foutenanalyse = plan= hulpbron = nieuwe vaardigheden verwerven.

d. De leerling vertoont lastig gedrag = ik heb last van…, ik heb nood aan…
    i. Ik heb wisselende buien (explosief of implosief, dwars, dwingend) => ik vraag erkenning omdat ik bepaalde vaardigheden niet heb
        a. van les 1 overgaan naar les b
        b. van groep naar zelfstandig werk
    ii. Ik ben druk en impulsief omdat ik nood heb aan oogcontact, één opdracht tegelijk, rust, een complimentje, extra tijd, minder tijd, concrete instructie…

2. *Hoe kunnen we samen met de **groep** de klassfeer en/of groepscohesie veranderen met het oog op een positief effect op de betrokken leerling en op de leerkracht?* Welk soort groep is dit? De groep is meer dan de leerlingen "op zich".
    a. Is de groepscohesie goed? (Zijn jullie een hechte groep? Mogen de mensen in de groep elkaar?)
        i. Soorten cohesie:
            1. Taakcohesie: taakcohesie is de mate waarin leerlingen samenwerken om een specifiek en duidelijk doel te bereiken.
            2. Sociale cohesie: sociale cohesie is de mate waarin de leerlingen van een klas elkaar aardig vinden en om die reden graag onderdeel van het team uitmaken.
            3. Normatieve cohesie: de mate waarin leerlingen zich aan elkaar binden als gevolg van het conformeren aan de groepsnormen.
        ii. Bij een hoge cohesie worden de bestaande groepsnormen versterkt.
            1. Zijn dit ambitieuze normen dan zal een hoge cohesie de productiviteit van de groep ten goede komen.
            2. Zijn de productiviteitsnormen laag, dan heeft een hoge cohesie in de groep een averechts effect.
    b. Is er voldoende veiligheid in de klas? Klassfeer…
    c. Hoe hanteren leerlingen conflicten?
    d. Empowerment en mediatie in de groep als mogelijkheid om als groep te veranderen
        i. Probleem omschrijven
        ii. Een interventie is een actieve, bewuste en geplande ingreep in een groep om het functioneren van de groep te verbeteren. Samen met de groepsanalyse vormt het deel Interventies de kern van groepsdynamica in de praktijk.
        iii. Aanpak: 1. zichtbaar maken 2. bespreekbaar maken 3. veranderen (interveniëren)
        iv. Hoe een groepsdynamiek veranderen?
            1. De groep op koers brengen: het introduceren van een gemeenschappelijke taal maakt het - net zoals een echte taal - eenvoudiger om met elkaar te communiceren over intenties, waarden, normen en overtuigingen. Het gemeenschappelijke begrippenkader zorgt dat je een situatie of gebeurtenis snel benoemen en bespreekbaar kunt maken.
            2. Leren van elkaar stimuleren: Bespreken hoe de groep in mekaar zit Wie neemt de leiding in de groep? wie wacht af? Wie praat met wie? Welke rol heb je in de groep? Welke rol zou je het liefste hebben? doelen formuleren, brainstormen, sociogram bekijken, trainen…

3. Gespreksinterventies: reflectie, luisteren…
4. Gespreksvormen: onderhandelen, reflectiegesprek, open dialoog…
5. Bijeenkomsten als interventie: start, werken, einde
6. Structuurveranderingen als interventietechniek: bouwen aan een betere klassfeer (herstructureren)
7. Overige interventies: rollenspel, afspraken maken, gezamenlijke regels opstellen, plan van aanpak maken.

v. Conflicthantering: uitpraattafel (met mediator)
   1. De mediator geeft zijn positie aan (onpartijdig)
   2. Confronteer de leerling met ongewenst gedrag (X) met het perspectief van de andere (Y) en het gevoel dat dit oproept
   3. Omschrijf samen het conflict zonder te beschuldigen (het is een gezamenlijk probleem), eindig met samenvatting
   4. Is iedereen bereid om er samen uit te komen? (niet winnen of verliezen).
   5. Verplaats je eens in het perspectief van de anderen
   6. Motiveer hen om te onderhandelen
   7. We bereiken een "overeenkomst" die X en Y accepteren en willen uitvoeren

vi. Conflicthantering: uitpraattafel (zonder mediator) met stappenplan en na inoefening
   1. Luisteren
   2. Begrijpen
   3. Opties
   4. Plannen

3. Wat heb ik nodig als **<u>leerkracht</u>** om te zorgen dat mijn leerlingen vooral bezig zijn met leren zodat ik zo een deel van bestaand probleemgedrag kan voorkomen?
   a. Hoe leer ik om meer alert te zijn, wat heb ik daarvoor nodig? (continu scannen, anticiperen, vooruitlopen op de dingen, voorzie conflicten, ik schep een positieve werksfeer, ik let op en heb orde)
   b. Hoe leer ik om op een flexibele manier verschillende dingen tegelijk te doen, wat heb ik daarvoor nodig?
   c. Hoe leer ik om mijn groep te orkestreren, wat heb ik daarvoor nodig?
   d. Hoe leer ik om beter te plannen en te faseren, wat heb ik daarvoor nodig?
   e. Hoe leer ik om mijn beschikbare tijd optimaler te gebruiken, wat heb ik daarvoor nodig?
   f. Hoe leer ik om punctueler mijn goede routines te volgen, wat heb ik daarvoor nodig?
   g. Hoe leer ik om mijn ruimte optimaler te gebruiken, wat heb ik daarvoor nodig?
   h. Hoe leer ik om mijn materiaal optimaler in te zetten, wat heb ik daarvoor nodig?

4. Wat heb ik nodig om als **leerkracht** (samen met mijn team en het CLB) pedagogische maatregelen te kiezen en toe te passen (straffen, belonen, aanleren)
    a. Straffen = grenzen stellen = niet relatieversterkend ➔laatste toevlucht maar soms nodig
        i. Effect = korte duur
        ii. Straf niet als reactie op je eigen boosheid (wacht maar…) of als onderdeel van een machtsstrijd
        iii. Zinvolle straf
            1. Deel van een positief opvoedingsklimaat (er zijn andere opvoedingsmiddelen in de klas!)
            2. gekoppeld aan pedagogisch doel: gedrag verbeteren
            3. doordacht =onderdeel van geplande reactie op aanhoudend probleemgedrag
            4. op voorhand introduceren
            5. consequent (geen loze waarschuwingen)
            6. snel na de 'overtreding' of spreek een teken af en geef straf na de les
            7. afgestemd (op zwaarte van ongewenst gedrag)
            8. Ik. keurt gedrag af maar niet de persoon (jij bent een…)
        iv. De strafkast:
            1. Opmerking als correctiemiddel (met oogcontact!) →soms worden leerlingen doof voor de opmerkingen
            2. Apart zetten of time-out → kan statusverhogend zijn, protest uitlokken → je leert geen nieuw gedrag aan
            3. Onthouding (iets prettigs mag jij niet doen of zal je verliezen) kan werken als er iets naast staat dat je kan verdienen. Samenwerken met ouders!
            4. Extra werk of schrijfstraf enkel als het zinvol is (gedragsregels schrijven?) vb. wat moet ik doen als ik ben gestraft?
            5. Cynisme, sarcasme, spotten, vernederen = werkt niet
    b. Negeren = hopen dat het uitdooft = minimaal tussenkomen maar de reactie van anderen = beloner van ongewenst gedrag
    c. Confrontatie aangaan over (on) gewenst gedrag
        i. Welk gedrag wil ik nu van jou zien (Ik vraagt op te stoppen en ik doe dat)
        ii. Gericht oefenen van gewenst gedrag = ik weet wat ik moet doen:
            1. Gedragscontract met vooropgestelde beloning = wat is maximaal mogelijk haalbaar voor deze leerling in deze situatie?
            2. Verdienen van "tokens" die gespaard worden voor de beloning
            3. Een beloning die er toe doet!
            4. Gedragsverbetering = "zelfmanagement" = aanleren van zelfregulerende vaardigheden
                a. Ik krijg mijn boosheid onder controle
                b. Ik zoek naar oplossingen
                c. Ik leer om te gaan met falen
            5. Strategie benadering =leraar demonstreert (verwoorden eigen gedachten…) i.p.v. een uitleg geven
            6. Attributie benadering = leerling leert om zijn gedrag te monitoren
                a. Wat deed ik fout, hoe kwam dat
                b. Wat doe ik volgende keer en wanneer doe ik dat

    c. Een probleem wat nu = wie helpt er mij
7. Relationele benadering
    a. Ll onderzoekt kritisch zijn gedachten, herkent er onderliggende gevoelens -> ik leer voelen wat er in me omgaat
    b. Is mijn gedrag realistisch?
    c. Is het handig wat ik doe?
8. Gezamenlijke benadering
    a. Doel is terugdringen frequentie, intensiteit en duur v.h. gedrag
    b. Leerling leert vaardigheden die een rol spelen bij het ongewenste gedrag (hoe zeg ik dat iemand moet stoppen, hoe reguleer ik mijn emotie, welke taal gebruik ik)
    c. Leerkracht leert zijn/haar verwachting na te streven
    d. Hoe?
        i. Stel gerust, zorg dat kind zich begrepen voelt, dat hij een iets kan bijleren (gedrag)
        ii. Definieer het probleem (juf is bezorgd omdat…) zodat kind ziet dat er twee “zorgen” zijn.
        iii. Nodig de leerling uit over oplossingen na te denken
9. Oplossingsgerichte methode (stepstones):
    a. Wat gaat er goed = je kan in andere situaties wel wenselijk gedrag stellen
    b. We werken naar een resultaat toe (ik wil bereiken om …te..)
    c. We bouwen op wat goed gaat
    d. Ik versterk je talenten
    e. Hoe?
        i. Probleem vertalen in vaardigheden: wat heb je nodig om dit probleem te overwinnen
        ii. We zijn het eens dat je deze vaardigheid moet leren
        iii. Wat zijn de voordelen van deze vaardigheid
        iv. We benoemen ze
        v. Kies een totemfiguur (helpt bij het aanleren)
        vi. Zoek supporters
        vii. Hoe gaan we het vieren
        viii. Omschrijf : leerling vertelt zelf hoe hij zich zal gedragen als hij de vaardigheid beheerst
        ix. er wordt verteld aan de groep welke vaardigheid de leerling leert
        x. afspreken: hoe ga ik oefenen
        xi. geheugensteuntjes: hoe wil ik dat anderen reageren wanneer ik mijn vaardigheid “vergeet”